

ชื่อวิทยานิพนธ์	: ศึกษาเปรียบเทียบวิธีการดูแลผู้ป่วยตามแนวทางพระพุทธศาสนากับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย
ผู้วิจัย	: พระภู่ทิศน์ ปากโร (หลอนโนพนัน)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

- : พระครูวินัยธรอำนาจ พลปัญญา, ดร.
ป.ธ.๓, ศศ.บ., ศน.ม. (พุทธศาสนาและปรัชญา),
ศน.ด. (พุทธศาสนาและปรัชญา)
- : พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม, ดร.
ป.ธ.๘, พธ.บ., (เกียรตินิยมอันดับ ๑), พธ.ม. (ปรัชญา),
ศน.ด. (พุทธศาสนาและปรัชญา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๙

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาวิธีการดูแลผู้ป่วยตามแนวทางพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาวิธีการดูแลผู้ป่วยตามหลักภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย และ ๓) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบวิธีการดูแลผู้ป่วยตามแนวทางพระพุทธศาสนากับภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย โดยได้ศึกษาจากเอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย อรรถกถา และจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลโดยลำดับ

ผลจากการวิจัยพบว่า

ความเจ็บป่วยหรือโรครมี ๒ ประเภท คือโรคทางกายและโรคทางใจ โรคทางกายได้แก่ โรคที่เกิดขึ้นกับอวัยวะในส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น โรคปวดศีรษะ โรคเจ็บตา โรคหืด โรคทางกายนี้มีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลและความไม่สมดุลของธาตุ เป็นต้น ส่วนโรคทางใจเกิดจากการที่จิตใจถูกครอบงำด้วยอุปกิเลสอาสวะ คือความโลภความโกรธและความหลง และความเจ็บป่วยที่มีในกาย สามารถทำให้เกิดความทุกข์ทางใจ ในพระพุทธศาสนามีหลักในการดูแลรักษาโรคที่เกิดจากการเจ็บป่วย ๒ แนวทางด้วยกัน คือการดูแลรักษาด้วยยาสมุนไพรและการดูแลรักษาด้วยธรรมโอสธ

แนวทางแรก สมุนไพรที่ใช้ในการดูแลรักษาโรคของภิกษุนอกจากใช้เภสัชทั้ง ๕ แล้วยังมีพืชต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกอีกมากมาย เช่น รากไม้ ใบไม้ ผลไม้ ยางไม้ น้ำฝาด เกลือ มูลโค เป็นต้น ส่วนแนวทางที่สอง การดูแลรักษาโรคทางใจนั้นนอกจากรักษาด้วยโพชฌงค์ ๗ และสัญญา ๑๐ ควบคู่กับการทำสมาธิเพื่อให้จิตสงบแล้วยังมีการแสดงธรรม และสนทนาธรรม เพื่อระงับความทุกข์ที่เกิดจากการเจ็บป่วย ต่าง ๆ ด้วยการฝึกจิตให้สงบได้เป็นอย่างดี

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยเป็นองค์ความรู้ ความสามารถที่สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมที่เกื้อหนุนในการนำไปประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาพที่ยั่งยืน อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ที่ผ่านกระบวนการสืบทอด พัฒนา ปรับปรุงและเลือกสรรมาแล้วเป็นอย่างดีและยัง

สามารถนำมาใช้ในการดูแลสุขภาพ ในการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การบำบัดรักษา และฟื้นฟูสุขภาพที่ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสิ่งแวดล้อมแบบองค์รวม โดยใช้หลักธรรมานามัย ๓ ประการ คือ กายานามัย จิตตานามัย และชีวิตานามัย การส่งเสริมสุขภาพด้วยหลักกายานามัย เป็นการปรับความสมดุลของธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ ในร่างกาย โดยการรับประทานอาหารที่สะอาดถูกหลักอนามัย และใช้สมุนไพร การนวดแผนไทย การอบสมุนไพร การประคบสมุนไพร และกายบริหารแบบไทย ๆ ส่วนจิตตานามัย เป็นการทำให้สมาธิสวดมนต์ และภาวนาเป็นการดูแลสุขภาพทางใจ และชีวิตานามัยเป็นการดำเนินชีวิตสายกลางมีสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีอาชีพที่เหมาะสม ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยจึงมีประโยชน์ต่อการนำมาใช้ในการดูแลสุขภาพของคนไทยโดยรวม

ผู้วิจัยตั้งประเด็นการเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นถึงความเหมือนและความต่างกัน โดย ๑) เปรียบเทียบทฤษฎี ๒) เปรียบเทียบความหมาย ๓) เปรียบเทียบองค์ประกอบ ๔) เปรียบเทียบชื่อโรคและการรักษา ๕) เปรียบเทียบสมุฏฐาน และ ๖) เปรียบเทียบการดูแล ส่วนทางด้านบรรเทาโรคด้วย พระธรรมโอสนั้น ใช้พุทธทฤษฎี ด้านทำความสะอาดร่างกาย ด้านการออกกำลังกาย ด้านที่พักอาศัย สิ่งแวดล้อม และด้านสมุนไพร

วิธีการดูแลผู้ป่วยตามแนวทางพระพุทธศาสนากับภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยนั้น ทั้งสองกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเจ็บป่วย และมีแนวคิดในเรื่องการรู้เท่าทันความเจ็บป่วย ซึ่งพุทธวิธีการดูแลรักษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยมีการปรับตัวรับมือเมื่อเกิดความเจ็บป่วยขึ้นได้เป็นอย่างดีของแต่ละวิธี

Thesis Title : A Comparative Study of Patient Care According to Buddhism and Thai Local Wisdom

Researcher : Phra Pureethath Pabhākaro (Lonphontan)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phrakhruvinaithorn Amnat Palapanyo,
Pali III, BA., MA. (Buddhism and Philosophy),
Ph.D. (Buddhism and Philosophy)

: Phramaha Mongkholkhan Thitadhammo,
Pali IX, B.A.,M.A. (Philosophy.),
Ph.D. (Buddhism and philosophy)

Data of Graduation : March 20, 2016

ABSTRACT

The aim of this research is 1) to study of patient care according to Buddhism 2) to study the method of caring patient according to Thai local knowledge and 3) to comparative study of the patient care according to Buddhism and Thai Local wisdom. The resources were referred from the Tripitaka, Commentaries and the same field researches which run by material analyzing and synthesizing.

The result of research finds that;

There are 2 kinds of illness or disease namely; physical disease and mental disease. Physical disease means illness which effects to any parts of human such as headache, eye-ache and itch etc., The cause of physical disease is from changing seasons and unbalance of elements. The cause of mental disease is from human's mind which is disturbed by defilements such as greed, hatred and delusion. The physical disease can suffer human's mind. According to Buddhist principle, both diseases can cure by two ways, medicinal herb and Buddhist teaching respectively.

For the former way, 5 medicines were allowed by the Buddha to cure physical diseases and many plants and materials were mentioned in the Tripitaka such as root, leaf, fruit, juice, salt, cow dung etc., for the latter way, enlightenment factors (Bojjhanga) and perception (Sanna) were instructed by the Buddha to cure mental diseases together with mind concentration. Moreover, Dhamma explanation (Dhamma-desana) and Dhamma discussion (Dhamma-sagaccha) also can restrain disease.

Thai local wisdom can justify to cultural context and support by applying for sustainable care because of experience collection in various way called procession. This means heredity, development, correction and good selection. This also can apply for health care, health promotion, disease protection, disease cure and health rehabilitation which covered physic, mental, emotion and holistic environment. This method calls Dhamma Care (Dhammanamaya) consisting of 3 kinds namely, physical care (Kayanamaya), mind care (Cittanamaya) and life care (Jivitanamaya). Physical care means to balance four elements in body by eating cleaning food and sanitation and using medicinal herb such as massage, herbal steam, massage with hot press and Thai traditional exercise. Mind care means concentration and meditation which can cure mental health. And, life care means to live in middle way namely, good environment and suitable career. Therefore, the benefit of Thai local wisdom is to apply for Thai people health.

The researcher sets comparative issues to show conformity and disparity by 6 ways; 1) vision comparison 2) meaning comparison 3) configuration comparison 4) disease and care comparison 5) etiology comparison and 6) care comparison. To cure disease by the Buddhist teaching comes from the power of the Buddha (Buddha-bhava) together with body cleaning, exercise, accommodation, environment and medicinal herb.

Patient care according to Buddhism and Thai local knowledge can understand disease and know it by natural which both ways can apply for any disease.